

тельного підприємства з допомогою пропонує оціночних параметрів дозволить на ринку будівельних послуг: привернути увагу потенційних інвесторів, контролювати і ціленаправлено управляти рівнем інвестиційної привлекательності, максимально задовольняють потреби ринку, поєднати інтереси будівельного підприємства, суспільства в цілому і всіх зацікавлених учасників.

Дальніші дослідження в даному напрямку складаються в деталізації оціночних параметрів, їх оцінці, побудові оціночної моделі інвестиційної привлекательності і пошуку рычагів, дозволяють з допомогою такої моделі здійснювати цільове управління будівельним підприємством.

1.Попеско А.И., Анцыгин О.И., Пантюхин А.Л., Борзова О.Н., Щербакова Е.Ф. Модель для оцінки інвестиційної привлекательності будівельних підприємств // Промислове і громадянське будівництво. – 2008. – №12. – С.47-49.

2.Попова Л.А., Костенко В.Л. Оцінка інвестиційної привлекательності підприємств будівельної галузі // Економіка і управління. – 2007. – №4. – С.104-105.

3.Володина И.Н. Інвестиційна привлекательність підприємств будівельного комплексу: Дисс. ... канд. екон. наук: 08.00.05. – М., 2008. – 250 с.

4.Злобина А.Ю. Методичні підходи до визначення інвестиційної привлекательності підприємств: Дисс. ... канд. екон. наук: 08.00.05. – Иркутск, 2006. – 145 с.

5.Павлов С.Н. Методи оцінки інвестиційної привлекательності будівельних організацій: Дисс. ... канд. екон. наук: 08.00.05. – М., 2002. – 223 с.

6.Баранов П.Ю. Оцінка якості (корисності) при визначенні вартості рухомого майна // Государственный інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2005. – №7. – С.36-38.

7.Путятіна Л.М., Ванчугов М.Ю. Оцінка інвестиційної привлекательності підприємств на основі його економічного потенціалу // Собственность і ринок. – 2005. – №6. – С.21-22.

8.Володина И.Н. Організаційно-економічні особливості розвитку будівельних підприємств в ринкових умовах господарювання // Интеграл. – 2008. – №6. – С.132-133.

Получено 16.02.2011

УДК 330.322 : 624

С.Ю.ЮР'ЄВА, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО-БУДІВЕЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ В УКРАЇНІ

Відзначено специфічну особливість будівельної галузі як важеля економічного зростання держави. Досліджено динаміку обсягів та джерела фінансування капітальних інвестицій. Проаналізовано зміну принципів інвестування в будівельній сфері. Запропоновано шляхи підвищення ефективності інвестиційно-будівельних комплексів через удосконалення планування та управління.

Отмечена специфическая особенность строительной отрасли как рычага экономи-

ческого развития государства. Исследована динамика объемов и источников финансирования капитальных инвестиций. Проанализировано изменение принципов инвестирования в строительной сфере. Предложены пути повышения эффективности инвестиционно-строительных комплексов путем усовершенствования планирования и управления.

Particular singularity of a building sector as arm of economical evolution of the state is marked. Dynamics of bulks and sources of funding of general investments are researched. Change of principles of investment in a construction orb is analyzed. Paths of pinch of performance of investitsionno-construction complexes by mapping out and management betterment are offered.

Ключові слова: будівництво, будівельний комплекс, капітальні інвестиції, ефективність інвестицій, якість будівництва.

Будівництво – специфічна сфера. Її особливість полягає в тому, що з одного боку для національного господарства саме будівництво є важелем економічного зростання, оскільки реалізує більшу частку інвестицій в основний капітал всіх галузей виробничої сфери та інфраструктури, при цьому фактично формує структуру економіки. З іншого боку – цивільне будівництво відображає результати соціально-економічного розвитку. Разом з тим, житлове будівництво, знову ж таки, може виступати як важіль зростання економіки тою мірою, в якій споживання є важелем росту виробництва.

Як відомо, на державному та регіональному рівнях ця двоїстість виробничо-споживацьких якостей будівництва проявляється в дуже складному і малодослідженому економічному механізмі його взаємовідносин з іншими галузями економіки. Діяльність та ефективність будівництва, як і більшості галузей національного господарства, залежить від тенденцій та коливань на фінансових ринках, соціальної, економічної політики держави, зокрема методів регулювання галузі в умовах ринкових відносин, прямої державної підтримки будівництва.

У процесі будівництва, в широкому розумінні слова, беруть участь численні суб'єкти господарювання: власники земельних ділянок, замовники, забудовники, девелопери, інвестори, управлінські, посередницькі, фінансово-банківські структури, страхові компанії, архітектурні, проектні та інжинірингові фірми, підрядники та субпідрядники, виконавці та постачальники матеріалів і конструкцій, власники збудованих промислових та цивільних об'єктів і мешканці будинків, а також органи місцевої влади, експертні, погоджувальні та інші інститути. Отже, результати в будівництві залежать від безлічі відносин, що виникають між учасниками процесу будівництва. Окрім конкуренції на відповідних ринках, регулюючи роль у формуванні взаємовідносин учасників і результатів будівництва відіграють місцеві і центральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядуван-

ня, інші інститути. Формуючи умови для діяльності суб'єктів процесу будівництва, держава може стимулювати чи гальмувати розвиток будівництва.

Отже, якщо вважати будівництво як потужний важіль економіки і соціального розвитку, щоб інвестиції в спорудження і експлуатацію об'єктів були ефективними для учасників будівельного процесу і держави, необхідно вже сьогодні (особливо в умовах світової фінансової кризи) будівництво розглядати на макрорівні в системі національного господарства як багатогалузевий інвестиційно-будівельно-експлуатаційний комплекс (будівельний комплекс), а на мікрорівні – як процес конкуренції та взаємодії на об'єктах низки незалежних спеціалізованих суб'єктів ринку з їхніми інтересами і капіталами.

Дослідження здійснення антикризової політики на мікрорівні проведено в роботах О.Д.Чернявського, А.М.Поддєрьогіна, Л.Д.Буряк [1, 2] та ін., питанням антикризового регулювання галузей національного господарства присвячено праці С.Ю.Медведева, С.Н.Кукушкіна, Л.С.Бляхмана, В.Куйбиди [3-5, 7] та ін., але стовно будівельної галузі ці питання потребують подальшої розробки.

В нинішніх умовах інвестиції та методи їх стимулювання повинні знаходитися в центрі економічної політики як держави, так і окремих регіонів. Регіонам необхідно вирішити проблему створення нормального інвестиційного клімату, що дозволить забезпечити і успіх і дохід, на які вони розраховують. Сьогодні направленість і обсяги інвестицій в Україні не є оптимальними. А могли б бути значно вищими за сьогоднішній їх рівень (табл.1) [8].

На сучасному етапі подолання світової фінансової кризи в українській економіці першорядного значення набуває покращення інвестиційного клімату, як необхідність для пожвавлення господарської кон'юнктури і переходу до стадії економічного підйому.

Так, вже в 2010 р. за 9 місяців інвестиції склали 103294,7 млн. грн., з них на капітальне будівництво – 46596,1 млн. грн., що у порівнянні з відповідним періодом 2009 р. складало відповідно 144658,5 млн. грн. і 60068 млн. грн.

Як показали дослідження, основні проблеми у сфері інвестування національного господарства України є витоками наслідків економічного стану країни та її території, динаміки їх соціально-економічного розвитку за попередні роки.

На нашу думку, необхідно визначити основні напрямки та пріоритети інвестування на ближню та більш віддалену перспективу, розрахувати необхідні для цього фінансові ресурси.

Комунальне господарство міст

Таблиця 1 – Обсяги капітальних інвестицій 2002 -2009 рр. (млн.грн./ %)

	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.
У фактичних цінах / відсотках до загального обсягу								
Усього	46563	59899	89314	111174	148972	222679	272074	192878
у тому числі за видами діяльності								
інвестиції у матеріальні активи								186985 96,9
з них								
інвестиції в основний капітал	37178 79,8	51011 85,2	75714 84,8	93096 83,7	125254 84,1	188486 84,6	233081 85,7	151777 78,7
з них								
капітальне будівництво	20834 44,7	28509 47,6	41885 46,9	50552 45,5	71518 48,0	109694 49,2	134655 49,5	80091 41,5
машини, обладнання та транспортні засоби	16344 35,1	22502 37,6	33829 37,9	42544 38,2	53736 36,1	78792 35,4	98426 36,2	65340 33,9
земля								1547/0,8
існуючі будівлі та споруди								6652/3,4
нові будівлі, споруди, об'єкти незавершеного будівництва								3115/1,6
довгострокові біологічні активи тваринництва	393/0,9	487/0,8	447/0,5	577/0,5	645/0,4	705/0,3	714/0,3	879/0,5
інші необоротні активи	704/1,5	971/1,6	1786/2,0	2928/2,6	2523/1,7	3454/1,6	4421/1,6	4049/2,1
капітальний ремонт	4065 8,7	6006 10,0	9221 10,3	11533 10,4	15966 10,7	23645 10,6	27491 10,1	18966 9,8
інвестиції у нематеріальні активи	4223 9,1	1424 2,4	2146 2,4	3040 2,8	4584 3,1	6389 2,9	6367 2,3	5893 3,1

Кризовий стан економіки повною мірою позначився на будівництві житла та у сфері житлово-комунального господарства, скороченні обсягів виконаних ремонтно-будівельних робіт і скороченні темпів введення в експлуатацію житлових будинків після їх будівництва, реконструкції та капітального ремонту.

Однією з головних причин економічної кризи в будівельному виробництві є спад інвестиційного процесу та скорочення бюджетного фінансування внаслідок того, що держава відмовилася від монопольної ролі підрядчика і власника житла. Скорочення бюджетного фінансу-

вання та інших джерел повною мірою вплинуло на ефективність роботи будівельних організацій. Лише вирішення проблеми підвищення ефективності будівельного виробництва забезпечить комплексний розвиток території України.

В табл.2 наведено обсяги капітальних інвестицій за джерелами фінансування [8].

Таблица 2 – Інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування

	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.
У фактичних цінах, млн.грн / відсотках до загального обсягу, %								
Усього	37178	51011	75714	93096	125254	188486	233081	151777
у тому числі за рахунок								
коштів державного бюджету	<u>1863</u> 5,0	<u>3570</u> 7,0	<u>7945</u> 10,5	<u>5077</u> 5,5	<u>6846</u> 5,5	<u>10458</u> 5,6	<u>11576</u> 5,0	<u>6687</u> 4,4
коштів місцевих бюджетів	<u>1365</u> 3,7	<u>2095</u> 4,1	<u>3544</u> 4,7	<u>3915</u> 4,2	<u>5446</u> 4,3	<u>7324</u> 3,9	<u>9918</u> 4,2	<u>4161</u> 2,7
власних коштів підприємств	<u>24470</u> 65,8	<u>31306</u> 61,4	<u>46685</u> 61,7	<u>3424</u> 57,4	<u>72337</u> 57,8	<u>106520</u> 56,5	<u>132138</u> 56,7	<u>96019</u> 63,3
кредитів банків та інших позик	<u>1985</u> 5,3	<u>4196</u> 8,2	<u>5735</u> 7,6	<u>13740</u> 14,8	<u>19406</u> 15,5	<u>31182</u> 16,6	<u>40451</u> 17,3	<u>21581</u> 14,2
коштів іноземних інвесторів	<u>2068</u> 5,6	<u>2807</u> 5,5	<u>2695</u> 3,6	<u>4688</u> 5,0	<u>4583</u> 3,7	<u>6660</u> 3,5	<u>7591</u> 3,3	<u>6859</u> 4,5
коштів населення на будівництво власних квартир					<u>7019</u> 5,6	<u>9879</u> 5,2	<u>9495</u> 4,1	<u>4792</u> 3,2
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	<u>1573</u> 4,2	<u>1822</u> 3,6	<u>2577</u> 3,4	<u>3091</u> 3,3	<u>5110</u> 4,1	<u>8549</u> 4,5	<u>11589</u> 5,0	<u>5502</u> 3,6
інших джерел фінансування	<u>3854</u> 10,4	<u>5215</u> 10,2	<u>6533</u> 8,5	<u>9161</u> 9,8	<u>4507</u> 3,5	<u>7914</u> 4,2	<u>10323</u> 4,4	<u>6176</u> 4,1

З табл.2 видно, що за період 2002-2009 рр. значно знизилися кошти фінансування з державного та місцевих бюджетів, кошти іноземних інвесторів, кредити банків та ін. Але за цей же період спостерігається зростання інвестицій власних коштів підприємств та організацій (з 24470 млн. грн. у 2002 р. до 96019 млн. грн. у 2009 р.), питома вага яких у середньому складає 60,1% у структурі інвестицій. Наголосимо, що з 2006 р. у структурі інвестицій виокремлена нова стаття – «кошти населення на будівництво власних квартир», питома вага якої, нажаль, ще не досить велика (з 5,6% у 2006 р. до 3,6% у 2009 р.). На наш погляд, цю ситуацію можна пояснити зниженням загального рівня доходів населення країни.

Пройшовши через спад інвестиційної активності (у 2009 р.) ситуація в будівельній сфері України, як самостійної держави, почала ста-

білізуватися на нових принципах, серед яких, на наш погляд, треба виокремити такі:

- заміна планово-адміністративних методів регулювання процесами ринку;
- змінення пріоритетів інвестиційної політики;
- перебудова системи управління містобудуванням в цілому, і проектно-будівельним інвестиційним комплексом зокрема.

Ці принципи знайшли свою реалізацію в схемах організаційно-структурних змін проектно-будівельного інвестиційного комплексу та підприємств, що входять до нього. Сформувалося ринкове середовище, до якого входять маркетингові, інженерно-консультативні та інші фірми, які виконують специфічні послуги інформативного, консультативного та посередницького характеру.

На ближню та дальню перспективи стратегія розвитку будівельного комплексу, державна політика щодо його підтримки повинні виходити із стратегій соціально-економічного розвитку держави та регіонів, яким для своєї реалізації потрібен певний рівень розвитку будівництва – промислового, енергетичного, транспортного, житлового, цивільного та ін.

На нашу думку, в подальшому капітальні інвестиції мають відбуватися згідно з державними і регіональними програмами та напрямками соціально-економічного розвитку України. Вони повинні бути науково-обґрунтованими, чітко прорахованими, взаємопов'язаними між собою, забезпеченими матеріальними і фінансовими ресурсами, а не носити декларативний характер, як це сталося, наприклад, із Загальнодержавною Програмою реформування і розвитку ЖКГ [6].

Всі обсяги капітальних інвестицій кожної з програм мають бути доведені до Міністерства регіонального розвитку і будівництва України.

Нині існує понад 50 державних та регіональних програм, але вони, на нашу думку, не є достатньо обґрунтованими, їх занадто багато і вони не узгоджені між собою та будівельною галуззю в цілому.

Таким чином, підвищення ефективності інвестиційно-будівельного комплексу України можна досягти шляхом удосконалення планування (завдяки впровадженню науково-обґрунтованих програм розвитку), а також удосконаленню управління (як на рівні відповідних Міністерств, так і на макроекономічному рівні).

Для стратегічного управління будівельним комплексом необхідно адекватне бачення моделі його функціонування в національній економіці, тому що лише на основі саме такої моделі можна виявити основні фактори, макроекономічні зв'язки та тенденції, залежність інвестицій-

но-будівельної активності від економічних циклів, процесів, які відбуваються в областях та регіонах, здійснювати науково-обґрунтоване прогнозування і регулювання розвитку будівельного комплексу.

- 1.Чернявский А.Д. Антикризисное управление / Чернявский А.Д. – К.: МАУП, 2000. – 208 с.
- 2.Фінанси підприємств / [А.М.Поддєрьогін, Л.Д.Буряк та ін.]; за ред. А.М.Поддєрьогіна. – 3-є вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с.
- 3.Медведев С.Ю. Методические основы антикризисного управления предприятия: Дисс. ... канд. экон. наук: 08.00.30 / Медведев Сергей Юрьевич. – М., 2007. – 134 с.
- 4.Кукушкин С.Н. Антикризисное управление / С.Н.Кукушкин. – Ульяновск, 2001. – 295 с.
- 5.Бляхман Л.С. Основы функционального и антикризисного менеджмента. – М.: Изд-во Михайлова В.А., 2000. – 380 с.
- 6.Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки: Закон України №1511-VI(1511-17) від 11.06.2009 р.
- 7.Куйбида В. Уроки кризиса и обновленное видение строительства // Зеркало недели. – 2010. – №3. – С.10.
- 8.Матеріали веб-сайту Державного комітету статистики України // <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Отримано 15.03.2011

УДК 005.591.6 : 621

М.О.БОЯРСЬКА

Харківський національний економічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Досліджуються інноваційні процеси на промислових підприємствах за допомогою факторного аналізу. Виконано групування машинобудівних підприємств за допомогою кластерного аналізу. Виокремлено підприємства Харківського регіону, на яких інноваційні процеси є найбільш ефективними.

Исследуются инновационные процессы на промышленных предприятиях с помощью факторного анализа. Выполнено группирование машиностроительных предприятий с помощью кластерного анализа. Выделены предприятия Харьковского региона, на которых инновационные процессы наиболее эффективны.

Research of innovative processes at the machine-building enterprises by means of the factorial analysis is carried out. Grouping of the machine-building enterprises with the help cluster the analysis is carried out. The enterprises of the Kharkov region on which innovative processes are most effective are allocated.

Ключові слова: інновації, інноваційний процес, інноваційний розвиток, інтенсивність інноваційних процесів.

Сучасні тенденції розвитку вітчизняних підприємств визначаються як несталі з домінуванням екстенсивних тенденцій в управлінні.